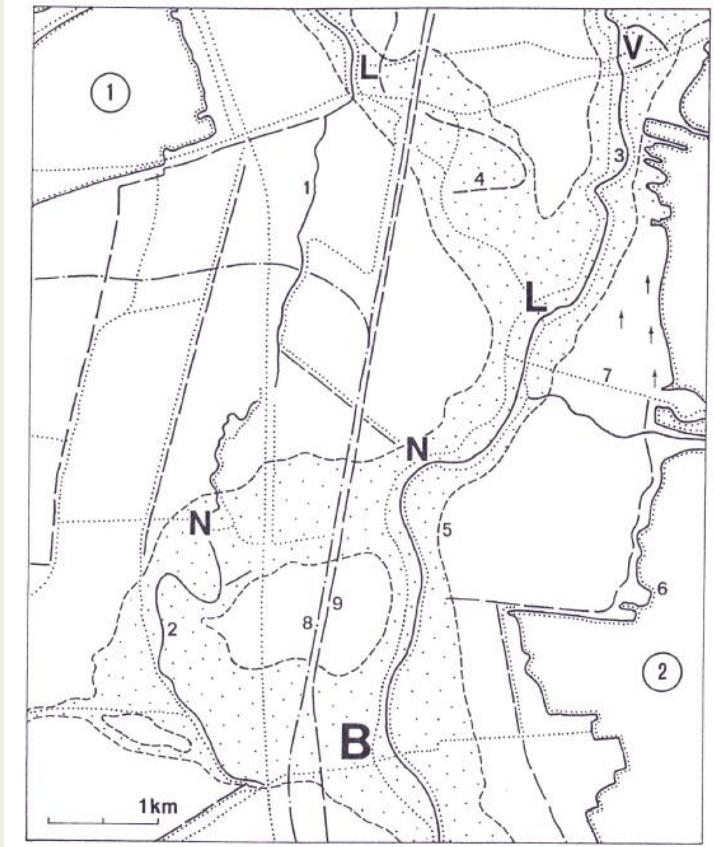

Een bijdrage van Stichting Nationaal Landschapskundig Museum 'Telluris', H.A. Visscher

De stroomruggen tussen Breukelen, Loenersloot en Vreeland

(volgens de Geomorfologische Kaart 1:50.000, blad 31, uitgave 1975)

1. Angstel,
2. Aa,
3. Vecht,
4. voormalige stroombedding;
5. globale begrenzing van de stroomruggen,
6. rand van een laagveenplassen— en moerassengebied,
7. weg,
8. spoorlijn,
9. kanaal (bij het cijfer het Amsterdam-Rijnkanaal).

Omcirkeld:

1. Vinkeveense Plassen,
2. Loosdrechtse Plassen.

B Breukelen,
L Loenen (beneden) of Loenersloot (boven),
N Nieuwersluis (rechts) of Nieuwer Ter Aa (links),
V Vreeland.
↑ Opgehoogd terrein.

De stroomruggen ontstonden zowel door een relatief sterke afzetting van materiaal in en bij de rivierbeddingen als inklinking van het elders aanwezige veen. Uit de ligging van de stroomruggen blijkt, dat de Vecht ook via Nieuwer Ter Aa en naar Loenersloot liep.

Enkele gegevens over de oude ondergrond van het Vechtplassengebied

1. gebied vwaar het oppervlak van de pleistocene afzettingen boven N.A.P. is gelegen.
2. dieptelijn (bij het cijfer die van zeven meter beneden N.A.P.).
3. rivier (bij het cijfer de Vecht),
4. de IJsselmeerkust,
5. begrenzing van de voornaamste plas- en moerasgebieden.

b. droogmakerij de Béthunepolder (1863).

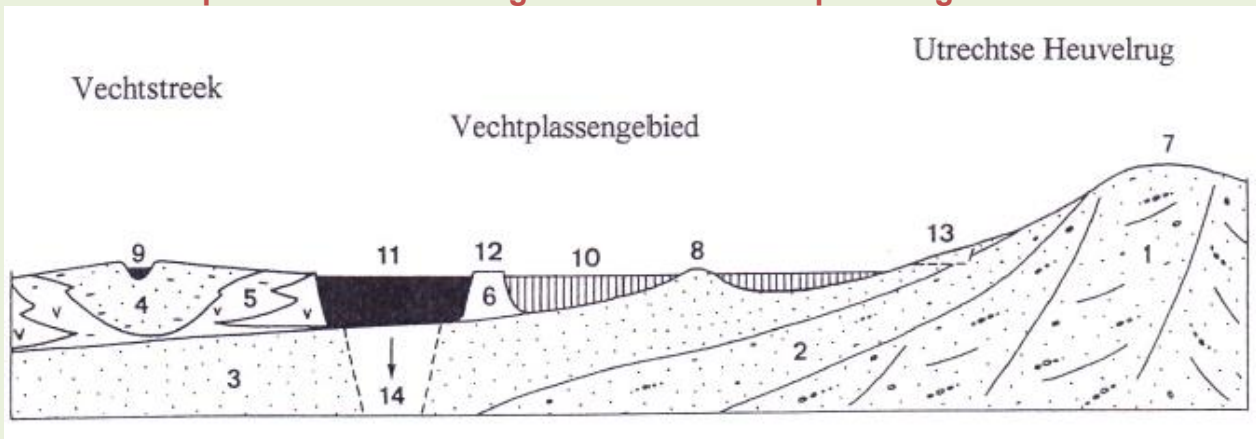
h. droogmakerij de Horstermeer (1882).

U de stad Utrecht.

★ diep ontzand gebied.

Het betreft met name de diepteligging in meters onder N.A.P. van het oppervlak van de stuwwallen en smeltwater- of windafzettingen uit het Pleistoceen. De door Skandinavisch landijs gevormde stuwwallen en het overgrote deel van de smeltwaterafzettingen dateren van de als Saalien bekende voorlaatste koude tijd van het geologisch verleden, terwijl de windafzettingen vrijwel geheel in de, Weichselien gedoopte, laatste koude tijd werden gevormd. Duidelijk is te zien dat de stuwwallen van het Gooi zich ondergronds in westelijke tot noordwestelijke richting voortzetten. Hun aanwezigheid lijkt daarbij de loop van de rivieren tot op de huidige dag enigermate te hebben beïnvloed. Verder valt op dat zowel het Naarder- als Horstermeer ontstond in een gebied dat aan het eind van de laatste koude tijd relatief laag was gelegen.

Schematisch profiel van de ondergrond van het Vechtplassengebied

1. gedurende de (als Saalien bekende) voorlaatste koude tijd van het geologisch verleden door Skandinavisch landijs opgestuwde, overwegend grove grindrijke afzettingen
2. door smeltwater van dit landijs neergelegde zandige, grindhoudende afzettingen
3. eveneens zandige, doch grindarmere (smelt)water- en windafzettingen uit de (als Weichselien bekende) laatste koude tijd van het geologisch verleden.
4. vrij recente, deels enigszins zandige Vechtafzettingen
5. slibhoudend bosveen
6. mosveen
7. uit de voorlaatste ijstijd stammende stuwwal van het Gooi
8. zandrug uit de laatste ijstijd
9. stroomrug met door oeverwallen geflankeerde Vecht
10. complexen legakkers en min of meer verlande petgaten
11. grote ontveningsplas
12. niet ontveende zone van een lintdorp
13. local bij 's Graveland aanwezig afgezand terrein
14. plaatselijk aanwezig door ontzanding verdiept plasgedeelte

Het schema laat zien, dat Skandinavisch landijs en zijn smeltwater in de voorlaatste koude tijd van het geologisch verleden de Utrechtse Heuvelrug formeerden en van ijs of sneeuw afkomstig smeltwater en de wind in de laatste koude tijd een mantel zandige afzettingen neerlegden.

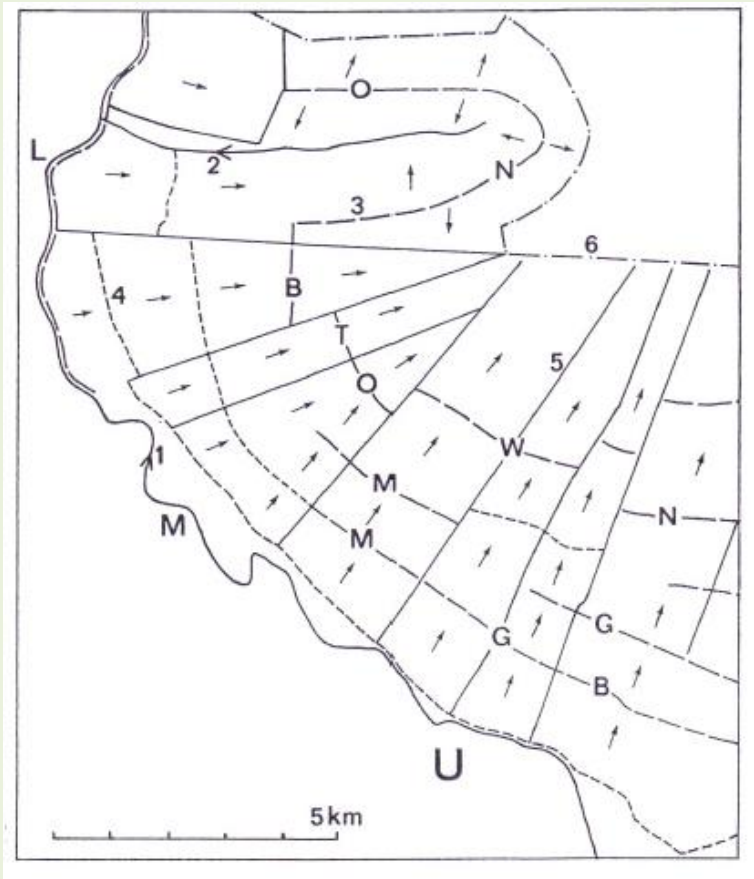
Uit de tekening blijkt voorts, dat nadien de Vecht voor rivierafzettingen en de levende natuur voor veen zorgde, maar het laatste door toedoen van de mens weer grotendeels verdween.

De Middeleeuwse ontginning van het zuidelijk Vechtplassengebied

(naar Gottschalk 1956)

De pijlen geven aan in welke richting de strookvormige kavels cultuurland moeten zijn gemarkeerd en ontgonnen.

Her kaartje toont dat de richtingen waarin de strookvormige kavels werden geoccupeerd tussen Loenen en Maarssen sterk convergeren. Ook blijkt uit de tekening dat de in gebruikneming van het land vanuit de door stevige oeverafzettingen geflankeerde Vecht gebeurde en de ontginning niet vanuit het veenstroompje de Drecht plaatsvond.

- 1 de thans iets anders lopende Vecht,
- 2 de thans deels verdwenen Drecht,
- 3 lintdorp,
- 4 mo gelijk voormalig lintdorp,
- 5 begrenzing van de te onderscheiden kavelcomplexen,
- 6 huidige provinciegrens

- B Blauwkapel (onder) of Breukeleveen (boven),
 G Gageldijk (links) of Groenekan (rechts),
 L Loenen,
 M Maarssen (links), Maarsseveen (midden—onder) of Molenpolder (midden-boven),
 N Nieuwe Watering (onder) of Nieuw Loosdrecht (boven),
 O Oud Loosdrecht (boven) of Oud Maarsseveen (onder),
 T Tienhoven,
 U Utrecht,
 W Westbroek.

De structuur van het zuidoostelijk deel van het Vechtplassengebied

(toelichting van het kaartje op de volgende pagina)

1. lage, zandige terreinverheffing uit de laatste koude tijd van het geologisch verleden,
2. natuurlijke waterloop of gegraven wetering (bij het cijfer het riviertje de Drecht),
3. landscheidingskade,
4. begrenzing van een moerassen- en plassengebied,
5. begrenzing van een vrijwel geheel door water ingenomen gebied,
6. rand van een droogmakerij,
7. weg,
8. rand van de bebouwde kom van Hilversum(boven) of Utrecht (onder).

b. De Bethunepolder

f. fort,

l. Loosdrechtse Plassen,

r. verblijfsrecreatieterrein

s. Stille of Breukeleveense Plas,

v. Vuntus,

m. molen.

M Maarsseveen (onder) of Molenpolder (boven),

N Nieuw Loosdrecht,

O Oud Loosdrecht (boven) of Oud Maarsseveen (onder),

T Tienhoven,

W Westbroek

↑ opgehoogd terrein

De grote plassen ontstonden vooral in het westen, waar tot op grotere diepte kon worden ontveend. Verder naar het oosten liggen de uitgeveende terreinen tussen ruggen van de oude zandondergrond.

